

Anna Milewska-Młynik

O syberyjskich Polakach z innej perspektywy

Niepodległość i Pamięć 22/2 (50), 353-354

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

O syberyjskich Polakach z innej perspektywy

Zainicjowany przez Ozierową temat był do niedawna w Polsce i w Rosji dość rzadko rozpatrywany. Pomijając samą wartość poznawczą pracy, zawierającą wiele istotnych zagadnień związanych z problematyką represji, książka rosyjskiej autorki jest cenna, również z tego względu, że zwraca uwagę na inny punkt widzenia, nie zawsze zbieżny z naszym. Ten krąg wymiany myśli powoli się kurczy. Główne forum dyskusyjne – konferencje naukowe polsko-rosyjskie organizowane są coraz rzadziej, o nowościach wydawniczych z Rosji wiedza jest także znikoma. Nadmienić trzeba, że w ostatnich latach powstało w Polsce wiele opracowań naukowych i wspomnień poświęconych represjom na Wschodzie, jednakże w większości dotyczą one lat 40. i 50. XX wieku, natomiast książka Ozierowej opisuje mniej u nas znany epizod w dziejach polskiej diaspory.

Początki prześladowań ludności zamieszkującej obszary Zachodniej Syberii zaczęły się w 1920 roku. Były one już rozpatrywane przez historyków, jednak dość jednostronnie – z pominięciem wszystkich kontekstów i punktów widzenia. Jak pisze autorka, naukowe prace badaczy znajdowały się pod kontrolą partii, a archiwa były dla nich zamknięte. Dopiero na przełomie XX i XXI wieku zaczęto bardziej intensywnie

analizować problem politycznych represji.

Monografia naświetla jeden z bardziej kontrowersyjnych okresów Rosji radzieckiej wiążący się z prześladowaniami zamieszkującej tam ludności. Zgodnie z tytułem autorka skoncentrowała się na sytuacji Polaków. Zasadniczym tematem opracowania są socjalno-ekonomiczne warunki ich życia w kontekście prowadzenia politycznej kampanii, a przedmiotem badań są nie tylko represje, jakich doświadczyli, ale też ich udział, razem z innymi narodami, w działaniach wytyczonych przez CK WKP (b) (Komitet Centralny Wszechzwiązkowej Partii Komunistycznej – Frakcji Bolszewików).

Dla Polaków szczególnie ważne jest wykorzystanie w pracy nieznanych dotąd archiwalnych źródeł, co ma dla nas dużą wartość, zważywszy na trudności związane z dostępem do rosyjskich archiwów. Autorka korzystała z postanowień CK WKP (b), rozporządzeń komisarzy ludowych, zarządzeń partyjnych i komsomolskich, rad wiejskich, komórek partii socjalistycznej (jacejek), postanowień okręgowych, obwodowych i rejonowych biur, materiałów z partyjnych zjazdów i konferencji Komitetu Centralnego i innych. Zamieszczenie w monografii wykazu cennej bazy źródłowej jest zresztą tylko poboczną

korzyścią lektury książki, gdyż autorka stawia przed sobą znacznie poważniejszy cel. Pisze, że zbadanie historycznej przeszłości pozwala poznać mechanizm władzy, relacje między partią bolszewików i narodem, określić powody masowych represji. Podlegali im jeńcy wojenni, którzy służyli w białej armii i armii Kołczaka, a także cywilna ludność osiadła na obszarze Syberii Zachodniej.

Monografia składa się z wprowadzenia, trzech rozdziałów: *Przedsięwzięcia władzy radzieckiej i wpływ radzieckiego partyjnego systemu na socjalno-ekonomiczne warunki życia polskiej ludności; Uczestnictwo polskiej ludności w przeprowadzaniu kampanii w Zachodniej Syberii (1928–1938); Represje stosowane wobec Polaków w Zachodniej Sybe-*

rii (1920–1938). Pracę zamyka spis wykorzystanych źródeł i literatury.

Omawianemu w książce problemowi zróżnicowanych zachowań Polaków w sytuacji wprowadzania władzy radzieckiej warto poświęcić nieco uwagi. Skromna, lecz sumiennie przygotowana książka powinna wzbogacić naszą wiedzę o Rosji z lat przełomu.

Anna Milewska-Młynik

O.A. Ozierowa, *Poliaki zapadnoej Sibiri w usłowijach prowadienija czezwycajnoj polityki w 1920-je – 1930-je gody. Monografia (Polacy z Zachodniej Syberii w warunkach prowadzenia nadzwyczajnej polityki w latach 20. – 30. Monografia)*, Knigograd, Omsk 2014, ss. 187, il.

Dzieje Polaków w Kazachstanie

Szeroki zakres tematyczny książki o Polakach w Kazachstanie wymaga od autora bardzo rozległej wiedzy. Antoni Kuczyński – etnolog i historyk nauki, który prowadził badania w wielu rejonach tego kraju, opracował dzieło przybliżające czytelnikom jego różne oblicza. Jak pisze jeden z recenzentów, książkę profesor Franciszek Rosiński, książka stanowi pogłębione studium historyczno-etnologiczne na temat dziejów Polaków w Kazachstanie. Podkreśla, że jest ona pierwszym opracowaniem

monograficznym zawierającym obraz naszej obecności na tych ziemiach. Autor z erudycją i wyczerpująco pisze przede wszystkim o zesłaniach i dziedzictwie Polaków w Kazachstanie, sygnalizuje też kwestie ich nadziei i powrotów. Książka dostarcza wiele różnorodnego materiału, gdyż stanowi plon jego wieloletnich zainteresowań badawczych. Wraz z tomem *Syberia. 400 lat polskiej diaspory. Zesłania, martyrologia, sukces cywilizacyjny Polaków* (do tej pory ukazały się jego cztery wydania) stanowi